

Arkivsak-dok. 20/18983-1
Saksbehandler Veronica Heidenberg

Saksgang	Møtedato	Sak nr.
Utvalg for miljø og teknikk 2019-2023	18.11.2020	
Formannskapet 2019 - 2023	26.11.2020	
Bystyret 2019-2023	10.12.2020	

Ny prismodell ved Gatedalen miljøanlegg

Innstillingssak.

Medsaksbehandlere: Alexander Haslie, Svein-Erik Svendsen og Bård Andersen.

Kommunedirektørens innstilling:

1. Gatedalen miljøanlegg innfører ny prismodell 1. august 2021 for avfall fra husholdninger i Sarpsborg i henhold til vedlegg 2. Satsene innarbeides i handlingsplan og budsjett 2021-2024.
2. Dagens ordning med betaling etter vekt videreføres for næringsavfall og levering fra innbyggere fra andre kommuner.
3. Det tas betalt for alle avfallsfraksjoner som ikke er lovpålagt å ta imot gratis.

Vedlegg:

1. Oversikt over mottaksgebyrer for husholdning og næring 2020
2. Forslag til ny prismodell

Sammendrag:

Sarpsborg kommune har i dag en prismodell ved Gatedalen miljøanlegg der noen avfallsfraksjoner er gratis og noen er prisbelagte. Alle prisbelagte avfallsfraksjoner betales i dag etter vekt både for husholdning og næring. Næring betaler mer enn husholdning for flere av fraksjonene.

Innkjøp av en ny og forbedret adgangskontroll vil bedre kunne skille mellom husholdning og næring, samt mellom de som er innbyggere i Sarpsborg og de som ikke er det. En modell med fastpris, det vil si at det ikke betales etter vekt, vil gjøre kostnadene mer forutsigbare for innbyggerne ved levering av avfall.

Kommunedirektøren ønsker å innføre en fastprismodell for levering av avfall til Gatedalen fra husholdninger i Sarpsborg. Videre foreslår kommunedirektøren å innføre betaling for noen avfallsfraksjoner som i dag ikke er avgiftsbelagt, deriblant hageavfall.

Utredning:

Dagens løsning

Gatedalen miljøanlegg er primært etablert for mottak av grovavfall fra husholdninger slik kommunen er pliktig til ifølge forurensningsloven. Kommunen har ikke plikt til å ta imot næringsavfall, men har tilrettelagt for mottak av denne typen avfall i samme anlegg som for husholdningsavfall. Kommunen er pliktig til å holde separat regnskap for inntekter og kostnader for håndtering av avfall fra husholdninger og næring.

Regelverket er forskjellig for mottak av husholdningsavfall og mottak av næringsavfall. Private husholdninger kan levere avfall til en lavere pris enn næring på mange av fraksjonene. Dette fordi en del av renovasjonsavgiften som betales til kommunen, brukes til å drifte miljøanlegget. Næringskunder betaler ikke renovasjonsavgift til kommunen og må derfor betale høyere pris.

Det er i dag vanskelig å kontrollere at næringsavfall ikke leveres som husholdningsavfall. Dessuten skilles det ikke mellom privatpersoner bosatt i Sarpsborg kommune og privatpersoner bosatt i andre kommuner.

Kommunedirektøren mener det er viktig å forhindre kryss-subsidiering som følge av at næringsavfall og avfall fra innbyggere i andre kommuner leveres til Gatedalen miljøanlegg til den reduserte prisen kommunens husholdninger har. Dette vil da delfinansieres av innbyggerne i Sarpsborg gjennom renovasjonsavgiften. En forbedret adgangskontroll vil hjelpe til å forhindre dette.

Det er i alle kommuner gratis for husholdninger å kaste farlig avfall inntil 1000 kg pr år og EE-avfall. Dette er en lovpålagt tjeneste, se avfallsforskriften kapittel 11, og skal dekkes via renovasjonsavgiften. I tillegg innførte Miljødirektoratet 1. oktober 2017 en ordning der alle kommuner gratis skal ta imot ødelagte fritidsbåter inntil 15 fot uten innenbordsmotor. Dette er det etablert mottak for på Gatedalen miljøanlegg. Kostnader kommunen har med mottak av båter dekkes av en tilskuddsordning fra Miljødirektoratet.

Papp og papir, plastemballasje og glass- og metallemballasje er fraksjoner som Sarpsborg kommune har henteordninger for hos alle husstander. Dette dekkes av renovasjonsavgiften. Disse fraksjonene er i dag gratis å levere ved Gatedalen miljøanlegg, i tillegg til metaller, tekstiler, hageavfall og dekk uten felg. Dette er avfall som ønskes sortert ut fra restavfallet for å sende til materialgjenvinning, og incentivet for bedre utsortering er at dette er gratis å levere. Det er ikke lovpålagt å ta imot noe av dette gratis på anlegget, og mange gjenvinningsstasjoner tar i dag betalt for disse fraksjonene. Det eneste som er lovpålagt å ta imot gratis til anlegget fra husholdning er farlig avfall inntil 1000kg årlig, EE-avfall og fritidsbåter inntil 15 fot uten innenbordsmotor.

Tall fra Kostra-rapportering for 2019	
Innveide gratismengder til gjenvinningsstasjonen i Gatedalen	Tall i tonn
Gratis hageavfall, estimert	3 580
Gratis papp og papir	540
Gratis plast og isopor	23
Gratis jern og metall	1 026
Gratis farlig avfall	157
Gratis EE-avfall	523
Gratis glass- og metallemballasje (mangler tall)	
Dekk uten felg (mangler tall)	
Sum	5 848

Tabell 1: Det er store mengder som i dag leveres gratis til Gatedalen miljøanlegg.

Hensikten med gratis levering av hageavfall til Gatedalen miljøanlegg er å forebygge villfyllinger, samt å gi incentiv til sortering. Nabokommune Fredrikstad har gratis levering av alt avfall levert med personbil uten henger, og tar en fastpris på 200,- kroner for avfall levert med varebil eller bil med henger. De opplever ikke at de har større problemer med ulovlig dumping av hageavfall enn Sarpsborg kommune. Det er kostbart å håndtere og behandle hageavfall. Mottak og behandling av hageavfall fra husholdninger i Gatedalen finansieres i dag hovedsakelig over den faste delen av renovasjonsgebyret til alle husholdningene.

Kommunen har siden 2014 hatt en frivillig, betalingsbelagt hageavfallsordning for husstander i tettbebygde strøk hvor det ofte kan være utfordrende å legge opp kaldkompost på egen eiendom uten sjenanse for naboer. De som velger å delta i hageavfallsordningen får utlevert en 360 liters beholder på hjul som blir hentet hver 14. dag fra påske til november. Årsaken til at Sarpsborg kommune ønsker å hente hageavfallet ute hos husstandene, er at Gatedalen miljøanlegg årlig har svært mange besøkende som leverer hageavfall. Dette medfører mye bilkjøring og utslipp av klimagasser. Innsamlingsruter bidrar til at transport og utslipp kan reduseres. Gratis levering av hageavfall til Gatedalen motvirker at innbyggere blir med på ordningen for henting av hageavfall, som abonnenten må betale for.

Dagens prismodell fører til at besøk til miljøanlegget av mange oppleves som tungvint og uforutsigbart. Ettersom besøkende ofte har med lass med flere avfallsfraksjoner, og fraksjonene har ulik pris som man betaler for etter vekt, er det noen som velger å kjøre flere runder og veie seg inn og ut for hver avfallsfraksjon. Disse bruker mye tid inne på anlegget, noe som gjør besøket unødvendig langt og oppleves som svært tungvint. Dette bidrar i travle perioder til en del logistikkutfordringer på anlegget. Andre velger å betale for alt som den dyreste avfallsfraksjonen de har med for å slippe å kjøre flere runder gjennom vekta. Dagens forbruker/innbygger forventer at systemene skal være så effektive og lettvinne som mulig. Dette samsvarer ikke med dagens prismodell. I tillegg gir ikke dagens prismodell en god nok kostnadmessig forutsigbarhet for innbyggerne ved levering av avfall.

Fastprismodell

Det er i dag betaling etter vekt for levering av avfall til Gatedalen miljøanlegg hvis du kommer med varebil eller bil med henger, personbiler uten henger betaler en fastpris på 50,- kroner, mens en rekke typer avfall som går til materialgjenvinning er gratis å levere. Dette er i tråd med forurensningslovens bestemmelser om avfallsgebyr, og prinsippet om at forurenser skal betale kostnadene forbundet med forurensningen. «Kommunene bør fastsette differensierte gebyrer, der dette vil kunne bidra til avfallsreduksjon og økt gjenvinning». Dagens modell er imidlertid lite forutsigbar for kundene, i den forstand at det er vanskelig å bedømme hvor mye man kommer til å måtte betale. Dette kan være en hindring for at innbyggerne benytter tilbudet, og heller tyr til andre løsninger. At noe avfall er gratis og noe er betalingspliktig på gjenvinningsstasjonen gir insitamant til å sortere avfallet, men også til å kaste avfall feil.

Det er svært ulik praksis fra kommune til kommune, men de fleste nærliggende kommunene, som for eksempel Fredrikstad, Halden (siden september 2020) og Moss (siden april 2020) har en fastprismodell for husholdninger ved levering av avfall. Noen av dem har gratis levering av hageavfall, og andre ikke. Gatedalen miljøanlegg opplever oftest å bli sammenlignet med Frevar/Fredrikstad. En stor fordel med å gjøre systemene og prismodellene så like som mulig våre nabokommuner, er at man unngår «shopping» av billigste sted å levere etter hva man skal kaste. I tillegg vil det gi økt tilfredshet at Gatedalen miljøanlegg ikke oppleves dyrere enn andre. Dette vil virke positivt omdømmemessig.

En fastprismodell kan slå ut både positivt og negativt på besøk i forhold til dagens modell, men det antas at man ved en fastprismodell vil ha med større lass ved besøk. Dette vil redusere trafikk til anlegget, noe som vil være positivt fra et miljøperspektiv. I tillegg viser erfaringer fra andre mottak som har fastprismodell at trafikkflyten blir bedre på anlegget ved

at man ikke står i kø for å veies både inn og ut av anlegget. Fordelene med overgang til en fastprismodell er også beskrevet i Avfallsplan 2020-2030

	Grunnlag 2019	Inntekt inkl. mva. 2019	Antall besøkende ut i fra snittvekt 2019	Ny modell 2021	Estimert inntekt inkl. mva. m/ny modell
Avfall levert med personbil uten henger	18000 biler	900000 kr	18000	Fastpris 50,-	900000 kr
Trevirke husholdning levert med varebil, pickup, kombinertbil eller personbil med henger	1331550 kg	1331550 kr	7500	Fastpris 200,-	1500000 kr
Annet avfall husholdning levert med varebil, pickup, kombinertbil eller personbil med henger	1441450 kg	3603625 kr	13750	Fastpris 200,-	2750000 kr

Tabell 2: Hvordan en fastprismodell vil kunne se ut økonomisk. **I tillegg vil det komme inntekter for alle fraksjonene som i dag leveres gratis.** Se tabell 1. (NB! Ny fastprismodell vil kun skille mellom liten eller stor sats, ikke om man har trevirke eller annet avfall.)

En fastprismodell gir en mer fleksibel løsning for plassering av adgangskontroll, da dette ikke krever en bilbrovekt for å veie avfallet. Det vil gi kommunen mulighet til å ta betalt for hageavfall og de andre av dagens ikke lovpålagte gratisfraksjoner allerede før bygging av nytt miljøanlegg. Kommunedirektøren ønsker å ta betalt for disse fraksjonene for at det bedre skal henge sammen med prinsippet om at forurensere skal betale.

Kommunedirektøren foreslår å fortsette med dagens ordning for fastpris på 50 kr. for levering av avfall med personbiler og innføre en ny fastpris for avfall levert med varebil, pickup, kombinertbil eller personbil med henger. Se vedlegg 2.

I dag har Gatedalen miljøanlegg i travle perioder bemannet adgangskontroll i porten for å sikre god trafikkflyt inne på anlegget. Et nytt system vil automatisk kunne porsjonere antall biler inne på anlegget samtidig og sikre best mulig trafikkflyt. Ny adgangskontroll vil også kunne samorganiseres med vedtatte løsninger for bilbrovekt og adgangskontroll i Vistergropa.

Ny adgangskontroll vil bli kravspesifisert på grunnlag av egne erfaringer, og hvordan andre mottak håndterer dette. Overgang til en mest mulig selvbetjent løsning er i tråd med digitaliseringen i samfunnet ellers og det antas å gjøre besøket ved Gatedalen miljøanlegg mer positivt. Ny adgangskontroll skal identifisere om man er innbygger i Sarpsborg eller ikke og skille mellom næring og husholdning. Dette er løsninger som enkelte andre kommuner har i dag. Målsettingen er at kun husholdninger betaler en fastpris (se vedlegg 2) på vei inn til anlegget etter å ha identifisert seg som innbygger i kommunen, og at næring og innbyggere fra andre kommuner skal fortsette å betale etter vekt slik som i dag.

Innkjøp, oppsett og informasjonsarbeid rundt nytt system gjør at dette tidsmessig ikke vil kunne innføres før 1. august 2021. Ny prismodell er lagt inn i og ønskes fastsatt i Handlingsplan 2021-2024, Avgifter, gebyrer og egenbetalinger for 2021. Adgangssystemet vil kunne gjenbrukes på nytt, planlagt miljøanlegg.

Konsekvenser økonomi og miljø:

Økonomi

Prognoser for antall besøk og økonomiske beregninger er usikre. En fastprismodell kan resultere i større lass, noe som vil gi færre besøk. Det antas at egne innbyggere har levert noe avfall til andre kommuner pga. prisforskjeller, men at disse begynner å levere til Gatedalen miljøanlegg etter innføring av fastprismodell for husholdninger. Ved at det tas betalt for hageavfall antas det å bli færre besøkende fra nabokommuner. Færre besøk med større lass for det som tas betalt for etter vekt i dag, kan resultere i mindre inntekt for dette avfallet. Samtidig vil kommunen få inntekter for det som med dagens modell leveres gratis.

En ny adgangskontroll vil gi kommunen bedre mulighet for å skille husholdning fra næring. Det forventes at mengde husholdningsavfall vil gå ned og mengde næringsavfall øke, noe som vil resultere i mindre kostnader på selvkostområdet.

Det er i budsjett og handlingsplan 2020-2023 bevilget og avsatt totalt 90 mill. kr til utvikling av Gatedalen miljøanlegg. En innføring av en fastprismodell vil kreve bygningsmessige tilpasninger av miljøanlegget. Investeringen foreslås dekket av eksisterende bevilgning gitt til formålet.

Miljø

Det antas at man minker trafikk til Gatedalen ved at innbyggerne samler opp mer avfall før levering og tiden man bruker på besøket vil reduseres. Ved å ta betalt for levering av hageavfall, antas det at flere vil abonnere på henting av hageavfall. Dette vil gi bedre økonomi for ordningen på sikt og redusert trafikk.

Folkehelse

Ingen vesentlige konsekvenser